

Page: 4

Reach: 31855

Country: SERBIA

Size: 1081 cm2

1 / 4

STAROSNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA I PENZIONI I ZDRAVSTVENI SISTEM SRBIJE

Kako zaustaviti negativne demografske trendove i unaprediti penzijski i zdravstveni sistem

Srbi među pet najstarijih nacija u svetu

Ivana Nikoletić

Trend starenja stanovništva u Srbiji, koji je evidentiran još 50-ih godina prošlog veka, dobija na ubrzanju. Uprkos tome rešenja za popravljavanje starosne strukture se ne naziru. Takvi demografski trendovi dovode u pitanje i održivost penzionog sistema koji sada funkcioniše po principu „međugeneracijske solidarnosti“. Koliko je situacija alarmantna, govori podatak da u Srbiji ima više od 1,7 miliona penzionera i njihov broj se godišnje povećava za 1,2 odsto. U pitanje je dovedeno i funkcionisanje zdravstvenog sistema, koji je ugrožen najpre odlivom kadrova u inostranstvo, ali i većim medicinskim potrebama starije populacije. Projekcijama stanja u tim oblastima, ali i mogućim rešenjima, bavili su se učesnici skupa Starosna struktura stanovništva i penzioni i zdravstveni sistem u Srbiji, koji je organizovao Danas konferens centar.

- Prema svim demografskim obeležjima Srbija može da se svrsta u grupu zemalja sa izuzetno starom populacijom, ne samo u Evropi nego i u svetskim okvirima. Na toj rang-listi smo među prvih pet zemalja. Mladih je sve manje, dok broj starih stalno raste. Prema rezultatima popisa iz 2002, u Srbiji je živelo 7.458.000 stanovnika, a u 2011. bilo ih je 7.176.800, odnosno 511.000 manje. Tome je najviše doprineo negativan priraštaj stanovništva, ali i iseljavanje radno sposobnih generacija u inostranstvo - objašnjava Gordana Bjelobrk, šefica Odsjeka za demografiju Republičkog zavoda za statistiku.

Ona je naglasila da je u prethodnih pet decenija broj mlade populacije gotovo prepolovljen, dok se udeo osoba starijih od 65 godina povećao 2,5 puta.

- Prosečna starost 2002. iznosila je 40,2 godine, a nepunu deceniju kasnije 42,2 godine. I mada na prvi pogled ne izgleda zabrinjavajuće, mnogo je da populacija ostari za dve godine između dva popisa. Ispred nas su Nemačka sa prosečnom starošću od 44,6 godina, Italija sa 43,5 godine, Bugarska i Austrija sa 42,5 i Grčka sa 42,2 godine. Ali za razliku od Srbije, visoko razvijene zemlje će te probleme pokušati da reše osmišljenom migracionom politikom, odnosno

„uvozom“ stanovništva određene starosti i školske spreme - dodala je Bjelobrk.

Ukazujući na projekcije za 2041. godinu, ona je rekla da je po srednjoj varijanti koja bi uključila i migracije, procena da će Srbija imati 6, 83 miliona stanovnika, a ukoliko bi se isključile migracije, onda bi se broj stanovnika smanjio za 900.000.

- Demografske promene se ne dešavaju preko noći. Od pedesetih godina ne možemo da obezbedimo prostu reprodukciju stanovništva. Negativne posledice se akumuliraju iz godine u godinu i postaju sve izraženije. Rezultat je poremećaj u starosnoj strukturi stanovništva i ja ne vidim način kako da izađemo iz tog začaranog kruga, osim, možda, u migracijama, pri čemu bi ulazak u EU učinio Srbiju zanimljivijom migrantima iz drugih zemalja - zaključila je Bjelobrk. Ona je dodala da će novi izazov predstavljati i takozvana bejbi bum posleratna generacija, koja je još uvek radno sposobna, ali se približava prelasku u grupu starijih od 65 godina, što će dodatno smanjiti radni kontingent, a operetiti penzioni fond.

Zoran Milošević, pomoćnik ministra rada, zapošljavanja i socijalne politike, tvrdi da poremećaj starosne strukture stanovništva zahteva preispitivanje više oblasti koje se neposredno odnose na brigu i zaštitu ljudi, kao što su socijalna zaštita, zaštita porodice, socijalno osiguranje. Kako kaže, neophodno je utvrđivanje dugoročne strategije kao i preispitivanje načina finansiranja tih oblasti, kako bi se ostvarila njihova dugoročna ekonomska održivost.

- Tako ozbiljni problemi ne mogu da se reše preko noći. Naprotiv, zahtevaju kontinuiran rad. Većina evropskih zemalja se suočava sa promenom strukture stanovništva, izazvanom produženjem životnog veka i niskom stopom nataliteta. Duži životni vek je svakako pozitivan rezultat ekonomskog razvoja, odnosno poboljšanja zdravstvene zaštite i drugih uslova života. Međutim, proces starenja stanovništva se neposredno odražava na sistem penzionog i invalidskog osiguranja. Naš penzioni sistem, kao sistem tekućeg finansiranja, dugo je počivao na mladom stanovništvu, velikom broju zaposlenih i malom broju penzionera, ali su ti odnosi vremenom narušeni, pa danas imamo oko 1,4 osiguranika na jednog penzionera.

Delom, to je i posledica dugoročne ekonomske krize i visoke stope nezaposlenosti. Ovako nepovoljan odnos doveo je do deficita u finansiranju aktuelnih penzija, i njihovom usporenom rastu, dakle stalnom opadanju standarda penzionera - ocenjuje Milošević.

Na tako nepovoljna ekonomska kretanja, prema Miloševićevim rečima, država je odgovarala reformama, koje su započete 2001. Reformski potezi su se odnosili na prilagođavanje prava promenjenoj strukturi stanovništva i ekonomskim mogućnostima zemlje.

- Starosna granica za odlazak u penziju podignuta je za pet godina, što je izuzetno oštro, ukoliko se poredi sa evropskim zemljama. Pooštreno je i ostvarivanje prava na invalidsku penziju, na koju mogu da računaju samo osiguranici kod kojih je utvrđen potpuni gubitak radne sposobnosti. Pooštreni su i uslovi za ostvarivanje prava na porodičnu penziju, kao i za beneficirani radni staž. Dakle, mere su uglavnom bile restriktivne, kako bi se smanjio priliv penzionera. To je i postignuto, što pokazuju podaci o starosnoj strukturi novih penzionera. Učešće muškaraca koji su se penzionisali sa manje od 65 godina palo je sa 52 procenta u 2011. na 45 odsto u 2012. Slična je situacija i sa ženama. Broj onih koje su se penzionisale sa manje od 60 godina života, u istom periodu pao je sa 46 na 34 odsto. Sve to je imalo efekte na smanjenje deficita u budžetu, ukupni transferi činili su oko 35 odsto prihoda Fonda, dotacije iz budžeta su činile 40 odsto ukupnih prihoda Fonda - objasnio je Milošević.

Uz opasku da je većina evropskih zemalja problem starenja populacije rešavala na isti način, Milošević ističe da bi prilikom podizanja starosne granice za penzionisanje ipak trebalo imati u vidu da je u tim zemljama očekivani životni vek duži nego u Srbiji. On trajno rešenje za uravnoteženje demografske strukture vidi u ukupnom razvoju zemlje, odnosno u merama za unapređenje ekonomije i zapošljavanje mladih, kao i u stvaranju ambijenta poželjnog za život i za rad. „U razvijenim zemljama fokus nije na restriktivnim merama, već u stvaranju uslova za produžavanje aktivnog perioda života, i unapređenje zapošljavanja starije radne snage, kroz insistiranje na aktivnom starenju, učenju tokom celog života, prekvalifi-

kacijama, prilagođavanju radnih mesta, finansijskim olakšicama, čime se prevazilaze prepreke kod poslodavaca za zapošljavanje starijih radnika“, zaključio je Milošević i dodao da se problemi strukture mogu rešiti i zapošljavanjem mladih iz drugih zemalja.

Jelica Timotijević, direktorka za odnose sa javnošću Republičkog fonda PIO, napomenula je da optimalan odnos broja penzionera i zaposlenih treba da iznosi jedan prema tri, da bi sistem penzionog osiguranja bio finansijski stabilan. Trenutni odnos broja penzionera i osiguranika je 1: 1,38, što je nedovoljno, te se potencijalni rizik nedostatka sredstava prevazilazi garancijama države.

- Penziono i invalidsko osiguranje je ekonomska, a ne socijalna kategorija. Sredstva koja izdvaja radno aktivno stanovništvo kroz doprinose se ne kapitalizuju, već odmah upotrebljavaju za isplatu penzija. Da bi Fond imao dovoljno sredstava, potrebno je da broj radno sposobnog stanovništva bude veći od broja penzionera. Pravo penzijsko-invalidskog osiguranja trenutno koristi 1.722.649 penzionera. Najviše je starijih penzionera, gotovo 60 odsto, invalidskih je oko 19 odsto, dok procenat onih koji primaju porodične penzije iznosi oko 21 odsto. Treba reći da broj penzionera samostalnih delatnosti beleži trend rasta, dok se broj korisnika poljoprivrednih penzija ubrzano smanjuje, zbog izuzetno nepovoljne demografije sela. Ukupan broj penzionera se povećava godišnje za 1,2 odsto, kako je 10 do 15 godina unazad. Godišnje oko 100.000 korisnika prvi put ostvari pravo na penziju, a broj preminulih penzionera kreće se oko 80.000 - kazala je Timotijevićeva.

Prema njenim rečima, ekonomska kriza, neadekvatna zakonska regulativa

i nepovoljna demografska kretanja uzrokovali su ozbiljne probleme koji utiču na sistem penzijskog osiguranja. Predstavnica Fonda PIO podsetila je i na činjenicu da je životni vek produžen, kao i da su u prethodnim periodima granice za penzionisanje utvrđene na niskom nivou, ali i da je kroz nekoliko reformi ta granica sukcesivno podizana.

- Činjenica je i da se broj aktivnih osiguranika konstantno smanjuje, preduzeća se zatvaraju, čime se ograničava mogućnost zapošljavanja, a broj penzionera se povećava. Ovi problemi rešavani su reformama penzijskog sistema, pri čemu su izostala sistematska rešenja usmerena ka poboljšanju prihodne strane. Problem, dakle, ne može da se reši samo restriktivnim merama na rashodnoj strani. Reforma prihodne strane je najcelishodnije rešenje za održivost penzijskog sistema, i može se postići ubrzanom privrednim rastom, visokom stopom rasta BDP-a, povećanjem broja obveznika doprinosa, čvršćom fiskalnom disciplinom, većim stepenom naplate doprinosa. Tako se stvara bolja struktura finansiranja, povećavaju se izvori prihoda Fonda i smanjuje učešće države u isplati penzija, što i jeste konačan cilj - zaključila je Timotijevićeva.

Tatjana Radosavljević, direktorka Lekarske komore Srbije, potvrdila je da starije osobe imaju veću potrebu za zdravstvenom zaštitom i uglavnom imaju tri ili više bolesti hroničnog karaktera, koje zahtevaju kontinuirano lečenje i specifičnu zdravstvenu negu. Stoga, što su pacijenti stariji, to su veća i zdravstvena davanja.

- Primera radi, u Americi osobe starije od 65 godina troše 12,7 odsto BDP-a, dok oni između 70 i 74 godine, ukoliko su zdravi, troše do 460 dolara. Zbrinjavanje dijabetičara košta do 750 do-

lara, obolelih od mentalnih bolesti do 950 dolara, dok lečenje pacijenata suočenih sa koronarnim oboljenjima i do 1.000 dolara. Više od polovine starijih od 65 godina koristi sestrinsku negu, koja traje duže od 12 meseci, ponekad i do četiri godine, a novac se obezbeđuje od socijalnog osiguranja, penzija, štednje, investicija, zaposlenosti starijih osoba - istakla je Tatjana Radosavljević.

Ona tvrdi da je sistem „sestrinskih domova“ rešenje koje je lako primenjivo i kod nas, pa bi trebalo razmotriti mogućnosti za otvaranje takvih ustanova.

- Da bi se izgradio zdravstveni sistem koji starijima pruža visoko kvalitetnu negu na pravom mestu u pravo vreme zavisno od potreba, treba da se jača sistem kućne nege, koji ne košta previše i ovaj zdravstveni sistem može da podnese taj trošak. Potrebno je napraviti centre u kojima medicinske sestre pružaju negu, jer gerontoloških centara nema dovoljno. Takođe, treba iskoristiti mogućnost što većinu medicinskih usluga možemo da pružamo koristeći sve prednosti elektronskog kartona, odnosno telemedicine, pa pacijenti mogu da komuniciraju sa lekarima i putem interneta - rekla je Radosavljevićeva i dodala da, iako se ne možemo porediti sa razvijenim zemljama, uz manje pomake možemo makar smanjiti taj jaz.

Prema njenoj oceni, veliki problem predstavlja deficit lekarskog kadra, s obzirom na to da mladi lekari masovno odlaze u inostranstvo. Ona je napomenula da trenutno imamo samo tri pedijatra starosti do 35 godina, dok je ostatak kadra pred penzijom. „Na birou je 2.700 lekara, ali bi oni morali da se zaposle kao lekari opšte prakse, potom sledi još sedam godina specijalizacije.“

Po srednjoj varijanti, koja bi uključila i migracije, Srbija će 2041. imati 6,83 miliona stanovnika, a ukoliko bi se isključile migracije, onda bi taj broj bio manji za 900.000

Jednostavna računica

- Posebnu pažnju treba obratiti na prihodnu stranu Fonda PIO. Prema jednostavnoj računici, na svakih 100.000 novozaposlenih, koji primaju prosečnu zaradu, prihod Fonda bi se, na ime doprinosa, povećao za 0,5 odsto BDP-a, ili 17,5 milijardi dinara. To znači da bi 700.000 novozaposlenih sa prosečnim primanjima spustilo deficit Fonda na nulu. To nije lako dostižno, ali je svakako cilj kome treba da težimo - tvrdi Zoran Milošević, pomoćnik ministra rada, zapošljavanja i socijalne politike, i podseća da između 300.000 i 700.000 ljudi radi u crnoj i sivoj zoni.

Gordana Bjelobrk, šefica Odseka za demografiju RZS

Prosečna starost 2002. iznosila je 40,2 godine, a nepunu deceniju kasnije 42,2 godine. Ispred nas su Nemačka, sa prosečnom starošću od 44,6 godina, Italija sa 43,5 godine, Bugarska i Austrija sa 42,5 i Grčka sa 42,2 godine. Ali za razliku od Srbije, visoko razvijene zemlje će te probleme pokušati da reše osmišljenom migracionom politikom, odnosno „uvozom“ stanovništva određene starosti i školske spreme

Zoran Milošević, pomoćnik ministra rada, zapošljavanja i socijalne politike

Zahvaljujući restriktivnim merama, učešće muškaraca koji su se penzionisali sa manje od 65 godina palo je sa 52 procenta (u 2011) na 45 odsto (u 2012). Slična je situacija i sa ženama. Broj onih koje su se penzionisale sa manje od 60 godina života, u istom periodu pao je sa 46 na 34 odsto. Sve to je imalo efekte na smanjenje deficita u budžetu

Jelica Timotijević, direktorka za odnose sa javnošću Republičkog fonda PIO

Pravo penzijsko-invalidskog osiguranja trenutno koristi 1.722.649 penzionera. Najviše je starosnih penzionera, gotovo 60 odsto, invalidskih je oko 19 odsto, a porodičnih oko 21 odsto. Treba reći da broj penzionera samostalnih delatnosti ima trend rasta, dok se broj korisnika poljoprivrednih penzija ubrzano smanjuje, zbog izuzetno nepovoljne demografije sela

Tatjana Radosavljević, direktorka Lekarske komore Srbije

Da bi se izgradio zdravstveni sistem koji starijima pruža visoko kvalitetnu negu na pravom mestu u pravo vreme zavisno od potreba, trebalo bi da se ojača sistem kućne nege, koji ne košta previše i ovaj zdravstveni sistem može da podnese taj trošak. Potrebno je napraviti centre u kojima medicinske sestre pružaju negu. Uverena sam da je sistem „sestrinskih domova“ rešenje koje je lako primenljivo i kod nas.

Page: 4

Reach: 31855

Country: SERBIA

Size: 1081 cm2

4 / 4

